SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2671

av Hanna Schölander m.fl. (L)

En trygg start i livet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förskolans förebyggande arbete för att tidigt upptäcka barn som far illa, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka föräldrastödet genom BVC och familjecentraler och förbättra barns och ungas tillgång till kurator och psykolog i elevhälsan och primärvården och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att korta väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatrin och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje barn som besöker barn- och ungdomspsykiatrin ska ha rätt till en fast vårdkontakt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitetssäkra insatserna för placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gallra ut oseriösa aktörer i HVB-sektorn och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka placerade barns skolgång och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp hur det gått för barn och unga som varit placerade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som utsatts för vanvård ska ha rätt till upprättelse från staten och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa åldersgränser för sociala medier och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra barnläge till standard på alla mobiler och surfplattor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut stödet till barn och unga med nätberoende och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka polisens närvaro på nätet och införa digitala vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge rättsväsendet verktyg att stoppa den som skickar sexuella bilder eller kränkande AI-deepfakes och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska sätta hårdare tryck på techbolagen för att säkra barns trygghet och säkerhet online och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kontrollen av vuxna som arbetar med barn så att den som är olämplig snabbt kan stoppas och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den som dömts för sexualbrott inte ska få arbeta nära barn, vistas på platser där barn finns eller kunna komma i kontakt med nya offer på nätet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa hedersombud som hjälper utsatta och driver fall i domstol, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kommunernas användning av utreseförbud för att skydda barn från att föras utomlands för att giftas bort, könsstympas eller utsättas för uppfostringsresor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att unga själva ska kunna be om skydd genom utreseförbud och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka polissamarbetet i EU för att hindra att barn och unga förs ut ur Europa mot sin vilja och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Barn är egna individer med egna rättigheter. FN:s barnrättskommitté framhåller att varje barn ska erkännas, respekteras och skyddas som rättighetsbärare och som en unik människa med egna behov, intressen och rätt till integritet. Kommittén slår samtidigt fast en grundläggande princip: inget våld mot barn kan rättfärdigas och allt våld mot barn kan förebyggas.

Det ställer höga krav på samhällets förmåga att upptäcka utsatthet tidigt, ge stöd när det behövs och ingripa när ett barns trygghet, utveckling eller frihet hotas. Barnets rättigheter ska märkas i vardagen – i förskolan, vården, samhällsvården, på nätet och när ett barn utsätts för våld eller hedersförtryck.

Barn ska kunna lita på att vuxenvärlden agerar när de behöver skydd, stöd eller hjälp.

Se barnet tidigt

Förskolan är ofta den första samhällsinstitution som möter barn regelbundet och har därför en unik möjlighet att tidigt upptäcka utsatthet, omsorgsbrister eller andra problem. Det förebyggande arbetet måste börja tidigt. Förskolans uppdrag att uppmärksamma barn som behöver stöd bör stärkas, och personalen bör ges bättre förutsättningar och kunskap att identifiera tidiga varningssignaler.

Samtidigt kan ansvaret inte vila på förskolan ensam. Föräldrar behöver få stöd tidigt, och barnavårdscentraler och familjecentraler bör ges bättre möjligheter att erbjuda föräldrastöd till familjer som behöver det. Familjecentraler spelar en viktig roll genom att samla olika verksamheter kring barnet och familjen och därmed göra stödet mer tillgängligt och förebyggande.

När barn blir äldre måste stödet finnas nära till hands. Barn och unga som mår psykiskt dåligt ska ha god tillgång till kuratorer och psykologer genom både elevhälsan och primärvården, så att hjälp kan ges innan problemen fördjupas.

För att förebygga psykisk ohälsa bland barn och unga behöver samhället också möta de utmaningar som följer av en alltmer digitaliserad uppväxt. Liberalerna återkommer till dessa frågor i vår motion om barns skärmanvändning och skyddet för barn i digitala miljöer.

Liberalerna har i regeringsställning varit med och tagit fram en ny socialtjänstlag som syftar till att göra socialtjänsten förebyggande, lättillgänglig, jämställd och kunskapsbaserad. Lagen är ett mycket viktigt redskap i arbetet med att se till att samhället fångar upp och hjälper barn.

Ingen ung människa ska lämnas att vänta medan problemen växer

Psykisk ohälsa bland barn och unga måste upptäckas och behandlas tidigare. Den som behöver specialistpsykiatrisk vård ska inte behöva vänta tills problemen har fördjupats och blivit svårare att behandla.

Under mandatperioden har Liberalerna i regeringsställning verkat för att göra stora förbättringar på området ungas psykiska hälsa. Bland annat genom att stödja strategiska insatser hos regionerna för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin. Det rör sig om insatser för att förbättra produktionsplaneringen inom BUP, öka effektiviteten, produktiviteten och kapaciteten att korta väntetiderna och vårdköerna till ett första besök inom BUP, utredning och behandling. Detta viktiga arbete måste fortgå och utvecklas för att en gång för alla få bukt med problemen inom BUP.

Tillgänglighet handlar inte bara om att komma genom dörren. För ett barn som redan har behövt berätta om svåra erfarenheter kan varje byte av behandlare innebära att börja om från början. Kontinuitet är därför en viktig del av en trygg vård. Varje barn som har behov av psykisk vård bör ha rätt till en fast vårdkontakt.

Barn ska veta vem som ansvarar för deras vård och vart de kan vända sig.

När samhället tar över ansvaret för ett barn

Det allra största ansvaret uppstår när samhället beslutar att ett barn inte längre kan bo kvar hemma.

Barn som placeras i familjehem, HVB eller institutionsvård befinner sig ofta redan i en utsatt situation. Många har erfarenheter av våld, missbruk, omsorgsbrister eller psykisk ohälsa i familjen. När staten eller kommunen griper in för att skydda ett barn måste vården därför vara bättre och tryggare än den miljö barnet lämnar.

Att samhällets ansvar för placerade barn behöver stärkas har också aktualiserats genom utredningen Rättssäker samhällsvård för barn och unga (SOU 2026:8). Utredningen pekar på behovet av stärkt rättssäkerhet, ökad tillgång till sakkunskap och ett tydligare barnrättsperspektiv i den samhällsvård som ges till barn och unga.

När samhället träder in som ansvarstagande får barnet aldrig reduceras till ett ärende i ett system. Barnets behov, rättigheter och röst måste stå i centrum för varje beslut som fattas.

Insatserna för placerade barn behöver därför kvalitetssäkras. Barn ska kunna känna trygghet i att den vård som ges håller hög kvalitet och utgår från deras bästa. Oseriösa aktörer ska inte kunna tjäna pengar på barn som befinner sig i några av livets mest utsatta situationer. Därför måste oseriösa aktörer gallras ut ur HVB-sektorn.

Placerade barn

Skolan är en av de viktigaste skyddsfaktorer som samhället kan erbjuda. Ett barn som redan har fått sin tillvaro präglad av otrygghet och uppbrott ska inte dessutom förlora möjligheten till en god utbildning. Därför måste placerade barns skolgång stärkas och ges hög prioritet genom hela vårdtiden. Barn som placeras ska inte riskera att falla mellan stolarna vid skolbyten eller på grund av bristande informationsöverföring. Skolan måste få de förutsättningar som krävs för att ge barnet rätt stöd och en så trygg och sammanhängande skolgång som möjligt.

Liberalerna har i regeringsställning varit med och tagit fram lagstiftning som river den tidigare så hämmande sekretessen mellan myndigheter. För första gången kan nu socialtjänst, skola och polis mötas och öppet diskutera till exempel elever som är i behov av hjälp eller utgör hot. Detta är en milstolpe i det förebyggande arbetet, eftersom uppgifter som finns hos en myndighet kan vara avgörande för att en annan ska kunna utföra sitt uppdrag.

Samhället måste också bli bättre på att följa upp resultaten av de insatser som görs. Det räcker inte att mäta antalet placeringar eller vårddygn. Det avgörande är om barnet får en tryggare uppväxt, bättre hälsa och förbättrade framtidsutsikter.

I sitt remissvar på SOU 2026:8 har Barnombudsmannen betonat vikten av uppföljning efter avslutad placering och att den måste vara tillräcklig för att säkerställa att barnet även över tid lever under trygga och säkra förhållanden. Det är en viktig utgångspunkt. När samhället har tagit över ansvaret för ett barn måste det också följa upp vilket resultat insatserna faktiskt har lett till.

Samhällsvårdens uppdrag handlar ytterst om att ge barn bättre livschanser. Därför måste insatserna präglas av långsiktighet, kvalitet och en tydlig ambition att stärka barnets möjligheter inför framtiden.

Om samhället brister i sitt ansvar och barn utsatts för vanvård eller övergrepp måste det också finnas möjlighet till upprättelse. Ett samhälle som ställer krav på ansvarstagande måste självt vara berett att ta ansvar för sina egna misstag.

Barn ska inte växa upp på nätjättarnas villkor

Digital teknik har på kort tid förändrat barns uppväxtvillkor i grunden. Sociala medier, mobiltelefoner och digitala plattformar är en självklar del av många barns vardag och skapar stora möjligheter till gemenskap, lärande och information.

Samtidigt är barns frihet inte förenlig med att deras tid, uppmärksamhet och beteenden styrs av kommersiella affärsmodeller. Många sociala medier är utformade för att maximera användningen genom algoritmer som premierar ständig närvaro och återkommande interaktion. Barn och unga är särskilt sårbara för denna påverkan.

Mediemyndighetens statistik visar att sociala medier är en självklar del av många barns vardag. Mot den bakgrunden är förslagen i SOU 2026:35 En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier viktiga och bör ligga till grund för ett stärkt skydd för barn i den digitala miljön.

Föräldrar behöver också bättre verktyg för att skapa en trygg digital vardag. Barnläge bör därför vara standard i mobiltelefoner och surfplattor. Samtidigt måste barn och unga som utvecklar ett skadligt skärm- eller nätberoende få stöd i tid.

Barns rättigheter gäller också online

Åldersgränser löser inte alla problem. Barn kommer även i framtiden att vistas i digitala miljöer, och där måste samma krav på trygghet och skydd gälla som i den fysiska världen.

Den statliga utredning som tillsattes 2026 om stärkt skydd för barn mot våld i digitala miljöer visar på behovet av kraftfulla åtgärder mot sexuella övergrepp, exploatering, rekrytering till kriminalitet och annan utsatthet på nätet.

Polisen måste kunna finnas där barn finns, vilket i dag också innebär en närvaro online. Digitala vistelseförbud bör kunna användas för att hindra personer som söker kontakt med barn i sexuella syften från att ta sig in i digitala miljöer där barn vistas.

Den tekniska utvecklingen skapar samtidigt nya former av övergrepp. Manipulerade bilder och AI-genererat material kan användas för att kränka, hota och exploatera barn. Rättsväsendet måste därför ha moderna verktyg för att bekämpa dessa brott.

Sverige kan inte ensamt reglera globala plattformar. EU måste därför ställa högre krav på techbolagens ansvar för barns säkerhet. Barnets rätt till trygghet får inte vara svagare för att övergreppet sker genom en skärm.

Vuxenvärlden har ett särskilt ansvar

Barn vistas varje dag i verksamheter där föräldrar måste kunna känna förtroende för de vuxna som möter deras barn. Den tilliten måste förtjänas.

Kontrollen av personer som arbetar nära barn behöver därför vara effektiv och ändamålsenlig. Den som har begått sexualbrott mot barn ska inte kunna få arbete eller uppdrag i verksamheter där barn vistas.

Barnets säkerhet måste väga tungt när samhället utformar regler för verksamheter där vuxna har ansvar för barn.

Tomma stolar i klassrummet ska väcka frågor

Barns rätt till utbildning är också en fråga om frihet. Skolan är inte bara en plats för lärande, utan också en viktig skyddsfaktor i barns liv. För många barn är skolan den främsta kontakten med vuxna utanför den egna familjen och därmed en avgörande möjlighet att upptäcka utsatthet och säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses.

Frågan är särskilt angelägen för barn som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. När ett barn tas ur skolan eller förs utomlands mot sin vilja riskerar samhällets skyddsnät att sättas ur spel.

Samhället måste därför reagera när barn försvinner från skolan utan godtagbara skäl. Regelverket kring skolplikt och frånvaro behöver vara tydligt, och skolor samt berörda myndigheter måste ha effektiva verktyg för att snabbt identifiera och följa upp fall där barn riskerar att fara illa.

Samtidigt behöver skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck stärkas. Personal ska ha kunskap att upptäcka varningssignaler, ge stöd till utsatta elever och samverka med socialtjänst och andra myndigheter när oro uppstår. Inget barn ska kunna försvinna från skolan utan att samhället reagerar. Det är en förutsättning för att värna varje barns rätt till utbildning, frihet och trygghet.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck inskränker barns och ungas frihet och rätt att forma sina egna liv. I de allvarligaste fallen kan det leda till barnäktenskap, könsstympning eller att barn förs ut ur landet för så kallade uppfostringsresor.

För att skyddet ska fungera krävs vuxna som kan upptäcka utsattheten och agera i tid. Hedersombud bör därför införas för att stödja utsatta barn och unga samt hjälpa dem genom kontakter med myndigheter och rättsväsende. Kommunerna behöver också använda utreseförbud mer aktivt när det finns risk att ett barn förs ut ur landet mot sin vilja.

Skyddet får samtidigt inte vara beroende av att en vuxen först upptäcker faran. Barn och unga som fruktar att föras utomlands ska själva kunna begära utreseförbud.
Barnombudsmannen har också framhållit vikten av att vård enligt LVU inte ska kunna kringgås genom att ett barn hålls undan eller förs utomlands.
Barnrätt är inte en sidofråga. Det handlar om varje barns rätt till trygghet, frihet och möjligheten att forma sitt eget liv.

Hanna Schölander (L)

Lina Nordquist (L)

Joar Forssell (L)

Roger Haddad (L)

Pär Gustafsson (L)

Camilla Mårtensen (L)